

ПОСЉЕДЊА ПЈЕСМА / Витомир Николић

Влатко Симуновић – излагање:

Влатко Симуновић: Сваки човјек се рађа два пута. Једном као природно и други пут као друштвено биће које сатвара себе само након рођења под утицајем фактора средине. Природно рођење није одлука појединца него других (родитеља). Друго рођење је његово сопствено дјело. У случају пјесника Вита Николића усудићу се да говорим о другом рођењу пјесника Вита Николића, о духом родитељству цијелог једног град. Тај град је Никшић.

Непоновљивост своје пјесничке и животне авантуре Вито Николић дугује даровитости која је ка реализацији ишла усамњеничким стазама. Испод привидне једноставности пјесника крила се сложена, духом и талентом богата личност. Николића је све везивало за Никшић. Родбинске везе, дјетињство, познанства, младост, културна и књижевна традиција коју је носио дубоко у себи.

Ја сам рођен у Мостару и мени ласка што сам се родио у граду једног Шантића, Ђоровића, Хамзе Хума, Матвејевића... али то сматрам и својом првом животном грешком, јер је требало да се родим у Граду у коме је или крај кога је рођено 15 кољена мојих предака. У њему сам током рата (гдје смо доселили послје бомбардовања Мостара) изгубио преостале чланове своје фамилије, оца и јединог брата, и нашао се усред ратног вртлога сам, без иђе икога, и у некој средини која је слабије духовно интегрисана од никшићке, вјероватно бих завршио као и толико других ископника. Управо је значајно питање: откуда то да ја који сам остао без родитеља и који сам се практично нашао на улици са овом својом природом склоној више авантури него миру и породици, да такав не изгубим оријентацију, да не посрнем и непропадем. Сматрам да је средина у којој сам живио имала највише за то заслуга – записао је Николић.

У овом кратком запису нашао сам потврду тезе од духовном родитељству. Из бунтовне никшићке артерије бризнула је поезија Вита Николића. Дубоко укоријењеном стаблу не треба калемљење. Удубио се он се у себе на вријеме. У односу са традицијом Никшића који је сложио за пријестоницу црногорске културе практиковао је активно примање, али не безусловно, када се ропски прима оно што је повшинско када лична сила пјесникова оде на подешавање туђему, већ примање из велике дубине језика и преображај личног искуства свијета у нов облик стварности бива могућ. На надражаје никшичког амбијента одговорио је својом личном мелодијом. Пјесник је у њему ојачао и поезија му се наметнула као облик ослобађање од ропства материје и времена. У њему је плакала носталгија за дубинама у човјеку. Та му је носталгија омогућила да се његов глас у црногорском пјесништву судбински зачује. Она га је спашавала од ноћи и њених гроза, она је провела кроз сва његова боловања, друмовања и лумповања.

Није Николић поезију није писао да би био славан пјесник. Прије него што је објавио прву књигу пјесама сваки његов стих већ је био јавна својина. Био је знан широм оне велике Југославије.

Говорио је : Желио сам наравно да та поезија буде прихваћена, али никада заиста нијесам осјећао да сам 'славан', већ да су људи разумјели шта сам хтио да кажем. Мислим да је сваки човјек пјесник. Пјесник је у сваком људском створу. Ко није пјесник тај је давно мртав. Али, само неки успију овладати душама својих ближњих - записао је Николић.

Пјеснички он је успио да овлада душама многих. Са мало ловорика и јавних признања, прогоњена, симболично и дословно суђена, поезија Вита Николића и данас је неопходна, значајна, из свих аспеката актуелна и умјетнички свјежа.

Није то пјесништво кицошки дотјерано, пјесништво које фасцинира својим изгледом и сјајем. То је поезије набијена људским хтјењем да се живи и воли.

Наравно, као сваки умјетнички чин, као и свака друга умјетност, поезија Вита Николића настајала је уз поштовање строгих закона стварања, прешао је тај пјесник тешке путеве ка врховима властитог савршенства, стварајући дјела које припадају свима: и ложачима парних котлова, и војницима, и политичарима, и инжењерима, и љекарима, и филозофима, и кибернетичарима.

Спашавајући га од кафанских вулгализатора поезије Рајко Церовић се Виту Николићу на вријеме одужио једним луцидним текстом.

У том тексту који писан 1977. године, насловљен је „Патетика личног“ и Николићу је био лично важан, Церовић је записао : „Његова популарност се распростирала по читавој бившој Југославији, али је о његовој поезији ријетко писано, или не баш са претензијом на оцјењивање или ближе убицирање овог пјесника у контексту одређене пјесничке традиције.“

Годинама послје своје физичке смрти Вито Николић је био на маргини. Максим Вујачић је човјек који је име и дјело Витово сачувао у вријеме када га се прећуткивало...Колико је само труда и времена уложио спашавајући све што се спасити дало, записе, успомене, биљешке, репортаже...Мнозина нас који се бавимо Витом то што знамо о Николићу знамо захваљујући Максиму..И лоши смо ђаци, па премало знамо..

До недавно, да сте неком виђенијем црногорском професору или књижевнику поменете Вита Николића, тај би вас погледао сажаљиво и са разумијевањем спрам вашен блаженом незнању казао би : Био је то један фини лирик...

И данас, ако све што о њему пишу сажмемо, чује се ехо те с констатације која дјелује стереотипно, а суштински казује све што се може и треба рећи.

Бити фин лирик значи бити сублиман и недостижан...У једноставности свог исказа Вито Николић заиста и јесте такав.

Сваки значајан писац има свој, јединствен начин изражавања, не можете га ни с ким помијешати.

„Дан освану а ја Скадар“

или

„Није то љубав, то се ја спашавам

То ја жено идем теби у хајдуке“...

Нигдје другдје такве стихове и такве бравуре емоције и смисла на простору од тек неколико ријечи нећете наћи...

Ти стихови су и коб пјесништву Вита Николића...Они своју непоновљивост дугују симболима важним за амбијент у коме је пјесник духовно формиран...О Скадру и хајдуцима људима ван нашег простора тек нешто мало знају...То су, колико год били једноставни, суштински непреводиви стихови..

Када Васко Попа пјева :

*Очију твојих да није
Не би било неба
У малом нашем стану*

*Смеха твога да нема
Зидови не би никад
Из очију нестајали*

Та пјесма дотиче све који воле, имају очи познају зидови..Њене је моћ базирана на универзално разумљивим симболима.

Има код Вита Николића и стихова таквога домета..Најпознатији је „Зуставите планету, ја жечим да сиђем“...Уз мале модификације та је слика обишла планету..Као графит јавља се од латиноамеричких фавела до бљештавих европских метропола...

Било је дакле у њему снаге и дара и за даље домете, но он је изабрао да буде наш, у вријеме када смо од Триглава до Ђевђелије сви наши...И њему и нама довољно. Поезија је Вита Николића је неизбјежна интарзија наше младости, биљег на ћилиму живота које смо живјели и које живимо.

Својевремено сам говорио да би, да има правде, пјесништво Вита Николића у Црној Гори до сада би као посљедицу имало бројне књижевне студије, и жалио што за сада, немамо ни једну. Жалио сам што је о пјесништву Вита Николића деценијама је писано неинвентивно, неинтелигентно. А сам сам једва стотињак редака о њему написао.

Данас, када ме живот научио да ће све што смо вољели једном умријети сатрулити, схватам да се све то није важно..Схватам да је у праву био Рилке који је казао, савјетујући младе пјеснике, да се једно умјетничко дјело ничим не може тако мало додирнути као критичким ријечима.

Дакле, пустимо те професорке приче по страни.

Кад се слави пјесник слави се његова бесмртност у пјесмама. Вратимо се дакле, пјесмама Вита Николића, тим, послужићу се још једном Рилкеовим ријечима, тајанственим бићима чији живот траје мимо нашег живота који полази. Тамо су љепота, осјећања и топлине које су нам потребне под овим глумим студеним звијездама које ћуте на тргом Белависта и ја знам да је једна међу њима његова..У пјесмама и звијездама пуно тога што нас чува од самозаборава. Цијенећи стару истину која каже да дуга прича губи цијену ја ћу Вам се захвалити на стрпљењу.

Благота Ераковић – изводи из излагања:

Благота Ераковић: Ја сам упознао Вита као дјечак, као врло млад дјечак, и са њим друговао преко 40 година. Ако будем изговорио неке његове стихове, за разлику од неких који су објављивани у задњим издањима, вјерујте није грешка него је то верзија коју је Вита написао, а Вита је имао ту несрећу да често његови издавачи преписију његове пјесме од кафанских говорника, а не од њега самог. Вита можемо сагледати у три димензије:

- Прво, као буквалног феномена када је у питању живот. Он је као десетогодишњак оболио од туберкулозе и нико живи није вјеровао да он има будућност. Огроман дио живота је провео по болницама, има једну дивну пјесму, поему, коју је касније нажалост издавач подијелио у седам-осам пјесама – *Болнички фрагменти*:

*Те тополе брезовачке, те тополе миловане погледима умирућих,
те тополе што ме боле листајући и венући,
нек оголе те тополе, дрвосјече, дрвосјече...*

- Друго, Вита је бунтовник. Вита није хтио да се служи било каквим средствима да му неко објави књиге, него смо ми, његови пријатељи, прикупили паре. Ђоко Живковић, чувени Жигаљ – ђак умјетничке школе из Котора, илустровао је и објавио његова *Друмовања*. Тако је објављено и *Сунце, хладно ми је*.
- Треће, Вита није био лирик у животу. Његове пјесме кад се загребу, оне су такав бунт, као што је рецимо био Бисоцки или Булат Окуцава у Русији. Њега упоређују са Јесењиним, он је био једно вријеме под утицајем Јесењина, једну од тих пјесама сам му ја сачувао. Ја мислим да је објављена у једној од његових задњих збирки. Он је еволуирао дотле, да један од наших најбољих и најсјајнијих књижевних тумача и критичара Никола Кољевић, професор Универзитета у Сарајеву, који је нажалост завршио живот, сви знате како га је завршио, у *Форуму* загребачком написао више од педесет страница текста о савременој поезији у Југославији у другој половини 20. вијека, у којој на прво мјесто ставља Витомира Николића и Васка Попу. Кад сам му донио тај *Форум*, јер сам баш у то вријеме у јер сам баш у то вријеме у Загребу радио представу, он није могао да вјерује.

- [...] Потиче из једне од најзначајнијих црногорских породица, из те породице је и, за оне који нису знали, и мајка Вука Караџића, Јегда Николић, из Озринића крај Никшића. Из те породице су, ево до Живка Николића, многи значајни људи настали и представљају величине свеукупне црногорске историје, а и шире. Ми смо научили били све до појаве Вита Николића и Александра Леса Ивановића да се пјесме пишу јуначки, да то треба све да грми. Њих двојица су први почели да пишу о обичним стварима. Шта каже он?

Врапцима ја морам њежно као отац рећи нешто лијепо у дан овај плави...

- [...] Обрадовао сам се и здружено сам учествовао, и Влатко такође, али ја мало више пошто сам имао мало више времена од Влатка, Влатко је презаузет, када смо дошли на идеју да оснујемо *Дане Вита Николића* у Никшићу. Ове године је то трајало пуних десет дана и толико је то вратило вјеру у један град, који је нажалост посрнуо и познат је по неким врло чудним стварима. Гдје се год појавим, па кажем да сам Никшићанин, одмах гледају гдје ми је левор. Овај, да се тај дух, тај добри дух Никшића, како га је назвао Вито а Максим Вујачић га ставио као наслов књиге, враћа.

- [...] Скренуо би пажњу на још једну личност Вита Николића, а то је његова проза. Подгорички ЦИД и новоизабрани предсједник ЦАНУ др Драган Вукчевић, објавили су му изабране текстове из Побједе под насловом *С ону страну заборава*. То је толико чудесна књига да ми је у Варшави човјек рекао да није могао да вјерује да постоји таква књига писана на српско-хрватском језику, и да је за њега боља од *Давинчијевог кода*. Зашто? Зато што је Вито истраживао легенде црногорске. По легенди Стара Црна Гора, класична Црна Гора, је била обзидана зидом. То је та међа Вука манитога коју користи и Матија Бећковић у својој поезији, чак је и дао наслов једне књиге *Међа Вука манитога*.

- [...] Знао је да ће умријети и није хтио то да каже жени и кћерци, него је звао свог кума Божа Ковача и рекао је да му Васо Вујановић, његов глумац, боем, изговори *Посљедњу пјесму* и у Подгорици и у Никшићу и нико да му не говори на сахрани. И то смо испоштовали.

*Лежим на одру, тих упропашћен
до баналности, до горског стида,
улазе некакве црне гошће,
понека придје и зариди.*

*Около сједе. Тихо и тужно.
Старци пуше, причају, кашљу
и опраштаху ми великодушно
све што се збило уз веселу чашу.*

*Врлине везу уз израз озбиљан,
причају са смијешком
Испада, ето, да сам био диван,
смрти, моја једина грешко!*